

Bódás János: Mennyei szőlősgazda

Olvasásszociológiai felmérések is erősítik azt a tapasztalatot, hogy a munkások és parasztkörökben nem emelkedik olyan arányban a versolvasók száma, mint ahogy a megjelenő verseskötetek példányszámának növekedése alapján várható volna. A versolvasók – elsősorban élő költőink olvasói – zömmel az értelmiségiek és a diákok közül kerülnek ki. Éppen ezért meglepetésként értek azok a mostanában hallott hírek, hogy falusi parasztkörök és paraszti sorból alig kilábalt bejáró munkások milyen sok példányt megvettek Bódás János új kötetéből.

Bódás nevével nitkán találkozunk a folyóiratok versrovatában, és a kiadók se kényeztették el. A felszabadulás előtt öt kötete jelent meg, utána azonban csaknem két évtizedig kellett várnia új könyve: a *Mai prédikátor* kiadására. Ebben az évben viszont ugyanazon a héten egyszerre két kötete is megjelent. A Magvetőnél a *Mennyei szőlősgazda*, a Református Zsinat kiadásában pedig az alkalmi használatra szánt *Istenes énekek*, amely azonban sokkal gazdagabb, változatosabb témájú, mint ahogy a címe sejteti. (S amelyből – részben a határokon túli igények kielégítésére – máris készül az újabb 3000 példány.)

Önkéntelenül adódik a kérdés: mi a titka Bódás népszerűségének? S örülünk, vagy bosszankodjunk (mert mindkettőre van példa), hogy azok, akik legnagyobb élő költőinknek még a nevét se nagyon ismerik, Bódás verseit – a szülősratokat könnyezve, a falu derűjét idézőket jóízű nevetéssel – hangosan olvasgatják családi körükben? A széles tömegek műveltségi szintje és olvasáskultúránk mai helyzete egyértelműen az örömet indokolja, mert ma még az olvasóvá vált emberek között is sokan vannak olyanok, akiket hajt ugyan a szép éhe, de a korunk bonyolultságát tükröző új irányzatokat általában a nagyobb szellemi erőfeszítést igénylő verseket eleve érthetetlennek tartják és nem olvassák. Kell a számukra is érthető, katarzist teremtő igazi költészet. És Bódás költészete ilyen. Ha a régen kítaposott úton jár is, ha a „kozmosziskor” költőéhez hasonlítva konzervatívának hat is, a magyar költészet nemes hagyományainak folytatójaként méltó képviselője mai költészetünk egyik ágának.

A falusi olvasók körében való népszerűségére verseinek népdalszerű egyszerűsége mellett elsősorban élete, s ezzel összefüggésben látás- és gondolkodásmódja, élményanyaga, költészetének világa a magyarázat. Fiatalos alakját, fürge mozgását, a markáns arcból parázsló szemek mindenre figyelését látva nehezen hiszi el az ember, hogy már hetvenedik évéhez közeledik. A Fejér megyei Tác községben született 1905-ben paraszti sorban. Pápán diákoskodott 12 évig, ott végezte a gimnáziumot és a református teológiai főiskolát, s ott jelent meg 1926-ban első verseskötete is. Ezt követően néhány dunántúli faluban, majd 1929-től kezdve tíz éven át Szombathelyen volt lelkész. Innen 1939-ben Székesfehérvárra került, azóta ott él és dolgozik. Tehát egész élete vidéken, közelebbről Észak-Dunántúlon telt el. Népközelben, sőt a nép között, a néppel összefonódva. Lelkében, látás- és gondolkodásmódjában a vidéki városok lakójaként se szakadt el a falutól, a parasztságtól. Költészete is ebből a talajból ered és táplálkozik.

Amiről ír, az mind látható, sőt kézzelfogható valósággá válik. Emberek és állatok, fák és virágok, élet és halál, bánat és derű, a társadalom és a természet úgy tárul elénk tisztán csengő verseiből, ahogyan a dunántúli paraszti hagyományokban nemzedékről nemzedékre öröklődött. Mintha róla is írta volna Kosztolányi: „Mindenn költészetnek van egy ága, mely a nép és a nyelv századokba visszanyúló és visszaérző tulajdonságai-ból táplálkozik...”

akik megbotránkoznak profán dalain, s azt várnák, hogy „kegyeset mondjak kegyeseknek” s arról szóljon: „csupa bűn ez az új világ itt” – a nagy elődök példáját idéző, önmagát is bátorító szép és világos választ ad:

*Lobogj hát Dal s Ige a számból!
Ne riasszanak vissza állok,
farizeus botránkozások.
Azért van sarkantyú, hogy pengjen,
s égi hang, – hogy rajtam kizengjen.*

Vagy egy másik versében:

*Ne félj, szólj, dalolj bátran,
mert ez hited jele:
bizol a szabadságban,
s mersz is élni vele.*

Az egyszerű emberek, a „köznép” szemével látja és láttatja világunkat, őszintén és egyszerűen. Költészetének éppen ez az őszinteség, közvetlenség és egyszerűség a varázsa. Egy-egy képével, hasonlatával rég elfeledett gyermekkori arcképeket, eseményeket, színeket, ízeket és dallamokat tud felidézni azokban, akiknek hasonló emlékeik és élményeik vannak, és megéreztetni vagy megsejtetni azokkal, akiknek nincs közvetlen élményük a régi falu világáról. Őszinte, mély érzelmek hullámvásárát tudja elindítani anélkül, hogy érzélgős lenne.

Egyszerűsége és közvetlensége azonban nem valamiféle szabolcskás vidékiesség és igénytelenség. Az ő faluja nem akácvirágok édes illatával körülengett idillek színtere, hanem valóságos falu hús-vér emberekkel, melyben

*Csillagtól szikrázott az éj.
Elfáradt, aludt már a nép,
széthányva a lábát-kezét.
Bársony denevér röpködött
csillagok rácsai között.*

Az ő falujának a kocsmájában nem andalító muzsika szól, hanem

*Bőfögött, borkolt a sok részeg,
– az asztal bortól izmos;
a padlón akkora köpések,
mint az utcán a libafos.*

Megkapóan szépek Bódás képei és hasonlatai. Koporsóban fekvő apja „kapanyél helyett már a semmit fogja.” Régen meghalt öreganyja „puha felhőn ül, lenge égi ingben... s ártatlan, fényes gyémántbolhák pattognak vigan körülötte.” Az útjelzők „telepesek a tájban”. A földet „már felmetélte a tudomány, úgy vájkál kanyargó ikó-belébe.” A kamaszok: „kandur-szemükből zöld lángok tüzelnek.” Tavasszal: „Kis szellő tollászkodik valahol, s indul kiszellőztetni a telet”; „Fityulát bont a hóvirág”. Nyáron a nap „ontja a tüzet, mint egy láng-bika”. A kombájnok „mint ősmasztadonok... az egész határt bezabálják... a gabonát tartályba vizelik”, s utánuk „sárga szalma-ürülék marad.” Nyári estén „mint perselybe arany pénz, hull a nap”; „aludt a lombban az éj”;

az aratásban elfáradva „csillagos takaróként magunkra húzzuk a langy éjszakát”. Összel „a hegyoldal már csupa fekete hullafolt”, és télelőn „szövi már a nagy, fehér hószemfedőt a fagy” stb. stb.

Több versében megszólal a pap, vagy inkább a hívő ember is. Vallásos vagy istenes versei se kegyeskedő tömjénezések vagy szólamos hallelujázások azonban, hanem formájukat és tartalmukat tekintve is szinte szerves folytatásai, vagy újratereztései a vallásos népköltészetnek. *Beilebem* című versének ilyen sorai pl. akár egy népköltési gyűjteménybe is beillenének:

*Fiatal kis anya
fekszik a jászolban.
Szoptat. Arca fürdik
mennyei mosolyban.*

*Három kérges pásztor
áll, káprázik, hallgat.
Borzas szakállukon
bulló könny a harmat.*

Az *árva Istenhez* című versben is úgy beszélget Istennel, mint ahogyan a népmesék szereplői vagy a kukoricafosztó parasztok beszélgetnek egymással. Az ő Istenének „cifra földi pojácák nyálkás dicsérete” helyett egy igaz barát kellene a világ sorát rendbe igazítani, „ki, ha kell, helyesel vagy megítél.”

*s égi nektárnál veled
esténként elvitázna,
míg csillagot raknátok
paráznak a pipába.*

Van egy „látomásos” verse: *Az éj nemzései*, melyet ezzel a képpel indít:

*Ráfeküdt az Éj a Föld hasára,
rémeket nemzeni...*

Költőileg a kötet egyik legkitűnőbb verse s egyben bizonyíték arra: hogyha Bódás ki akarna vetközni régi énjéből, „modern” költőként is jó költő lenne. Ezt azonban ne várjuk és ne kívánjuk tőle. Járja a saját útját, használja a saját hangját. Ezzel gazdagíthatja és színesítheti legjobban sok hangszerű mai költészetünk harmóniáját.

KÖNCZÖL IMRE